

1772 13 LII.
10^a

AD
L. un. S. vlt. II. de Off. ^{10^a} Conf.
QVAEDAM COMMENTATVR
SIMVLQVE
LECTIONES SVAS
PER
SEMESTRE HIBERNVM HABENDAS
INDICIT
LVDOVICVS GODOFREDVS MADIHN
IVRIVM DOCTOR.

HALAE
STANNO HENDELIANO.

AD
L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.
G. A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.
L. E. C. T. I. O. N. E. S. V. A. S.
S. E. N. T. E. N. T. I. A. S. H. I. S. T. O. R. I. A. S.
I. N. D. E. X.
LUDOVIGVS GODORIEDVS MADHIN
I. V. R. I. V. M. D. O. C. T. O. R.

HALLAE
ANNO MDCCLXXXV

§. I.

Instituti ratio et ordo exponitur.

Hoc adhuc in officio meo positum videtur, vt vos, ILLVSTRISSIMI, GENEROSISSIMI atque NOBILISSIMI COMMILITONES, ad acroases meas humanissime inuitarem. Has officii mei partes, quas nunc expleo lubenter, iam antea expleuissem nisi tunc temporis itinere quodam ex dulci pietatis officio suscipiendo impeditus fuisssem. De themate eligendo cogitanti, hoc sese prae caeteris *) mihi probauit,

*) Certe non desauerunt alia nec minus elegantia, neque minus fortasse commendationis adferentia. Vt quaedam tantum commemorare agere constitui, 1) de vera destinatione magistratuum Romanorum in maiores et minores, 2) de vicissitudinibus Praefectorum Praetorio in supplementum RITTERIANI libelli, 3) de consistorio, comitibusque consistorianis Imperatorum Romanorum atque tandem 4) praesertim in animo fuit quendam ex ICTis antiquioribus desumere cuius vitam nemo adhuc descripsit, cuiusque fragmenta quae nobis in Digestis seruata sunt, nemo illustratus sit. Elegissem aut Licinium Rufinum aut Terentem Clementem aut Tertullianum aut denique alium: iamque laborem quum incepturus essem, hoc consilium plane

uit, quod iam alia occasione a me elaboratum fuit, quodque eo magis ad hanc rem aptum videbatur, quo magis inde constare possit, vtrum rectam atque genuinam in explicandis ipsius Iuris Romani legibus elegerim rationem, quod summum, qui alios docere gestit, officium videretur. Legem vero, quam interpretabor, sic exhibet Taurelliana

L. vn. ff. vlt. π. de Off. Conf.
VLPPIANVS lib. 2. de offic. Conf.

Consules apud se seruos suos manumittere posse nulla dubitatio est. Sed si euenerit, vt minor viginti annis consul sit, apud se manumittere non poterit: quum ipse sit qui ex Senatusconsulto consilii causam examinat, apud collegam vero causa probata, potest.

Primum omnium interpretis officium est, vt orationem quam explicare conatur, *grammaticae* explicet, deinde ad *dialecticam interpretationem* progrediatur. Ad grammaticam vero requiritur vt

in aliud tempus deiiciendum fuit, orbatus nunc libris rarissimis, quos secum duxit amantissimus animoque meo carissimus *Frater*, cuius sane discessum luget adhuc recens animus noster et semper lugebit, lugent et lugebunt omnes boni, omnes qui solidiori Iurisprudentiae addiscendae operam in hac Academica nauaturi sunt. Iis vero nobis ideo opus fuit, quoniam operam Maianii et Brenckmannii coniungere statimus. Ille quidem in perquam eximio *Commentario ad Trigintra ICtorum fragmenta* eleganter eadem illustratus est, hic autem in rarissimo illo libello *Aseni Varii* ICti fragmenta non solum secundum veterem ordinem restituit, sed etiam copiosissime varietatem lectionis ex omnibus fere bonae notae editionibus addidit, quo laudabili profus atque eleganti instituto Maianius, destitutus forsitan libris illis, non vsus est. Neque solum ob hanc rem Brenckmanni libellus apud omnes sese commendauit, sed et inprimis ab sciographiam illam quam fragmentis ICti ipsius, praemisit, quaeque praematuram Incorporabilis Viri mortem eo tristiores nobis reddidit. Ex hac enim videre est, quid in promisso atque ab omnibus auide expectato libro Hermeneutico praestiturus fuisset in hac re *ὁ πρῶτος* Brenckmannus. Hunc ego librum dixi atque dico rarum quidquid dicant alii, qui eundem Historiae Pandectarum adiectum esse mentiantur. Quid Diu immortates, est mentiri quid calumniare si hoc non est.

1) veram verborum vim ac potestatem declaret interpres 2) orationis integritatem restituat, ac 3) orationis ambiguitati et obscuritati lucem adfundat. Eadem et nos obseruabimus interpretis nunc partes sustinentes.

§. II.

I. Grammaticae explicat interpres et a) sensum verborum eruit atque declarat.

Sed quod ad primum adtinet momentum duo tantum explicanda erunt: scil. quid sibi velit istud *consilii causa* et *causam probare*. Consilium vero h. l. non denotat nisi illud iudicium in quo causae manumissionum post sanctionem Legis Aelia Sentiae examinandae erant. Inter cetera, teste THEOPHILO *Lib. I. T. VI. p. 69 edit. Reitz.* Lege Aelia Sentia cautum erat, ne minores viginti, annis seruos manumitterent, nisi 1) iusta de causa apud magistratum in consilio probata 2) haec manumissio fieret ritu per vindictam expediendo. Hoc consilium igitur in quo causae manumissionum examinari atque probari debebant omnium optime ac copiose ita describit THEOPHILVS *L. I. T. VI. §. 4.* *Consilium est confessus certorum virorum, stato anni tempore conueniens. Habebatur autem, pergit quidem ille, hoc consilium non solum Romae sed etiam in prouinciis. Romani enim integrum fere annum bellando transigentes ad quoddam tempus ab hieme atque eius incommodis prohibiti (si quidem in Republica versantes extra lites viuere non poterant) omnis armis litibus vacabant, multosque ad hoc iudices constituebant, qui suas controuersias dirimerent, quique Recuperatores vocabantur; quia per eos vnusquisque debitum recuperabat. Tempus autem hoc dicebatur conuentus, quia eodem conueniebant et iudices et litigantes; postremo autem conuentus die habebatur consilium in prouinciis in hunc modum. Procedebat Praefes et in suo confidebat tribunali, et cum eo viginti viri, qui dicebantur peregrini Recuperatores, quia per eos mancipium naturalem libertatem recipiebant - atque apud hos dicebantur iustae causae a manumittentibus. Habebatur autem et Romae consilium vno conuentus die, Praetore in suo tribunali sedente eique adsidentibus quinque senatoribus et quinque Equitibus Romanis. - Haec ita Theophilus. Aberrare mus sane*

sane a via longius quam institutum nostrum permittit, si omnia ea adnotare vellemus quae tam Viri docti adnotarunt, quam quae adhuc adnotari possent. Illud tamen adiciendum ducimus, quod elegantissimus Institutionum Iustinearum interpres FRANCISCVS BROEVS *Exposit. Inst. Inst.* *) optime monuit pag. 69. in prouinciis habitum fuisse consilium coram Proconſule aut in genere coram Praefide prouinciae adhibitis viginti ciuibus Romanis, et Romae quidem certis statisfque diebus, quemadmodum postulationum fuissent certi dies, ita quoque hic exhiberetur aut praerberetur consilium: et Praefides aut Proconſules statos dies non habuisse, sed forum agere volentes conuentum indixisse. — Consilium igitur vel Romae habebatur vel in prouinciis. Priori in casu certo statoque conuentus die habebatur apud Praetorem illique adfidentes Recuperatores, quinque Senatores puta et quinque Equites. Posteriori vero coram Praefide Prouinciarum atque viginti ciuibus Romanis peregrini Recuperatores dictis, non tamen certo statoque die. Apud hoc consilium, vt et alterum explicemus, ex L. Aeliae Sentiae sanctione examinabantur et probabantur causae manumissionum, adeo vt si minor viginti annis manumissurus iustam veramque manumissionis causam probaret manumittendi facultas illi concederetur. Quae vero iustae fuerint manumissionis causae, omnium luculentissime indicat Imperator §. 5. *quib. ex caus. manum. n. lic.* vbi: *Iustae autem manumissionis causae hae sunt: veluti si quis patrem aut matrem, filium filiamue aut fratrem sororemue naturalem (sic in omnibus Codd. mſr. legi notat CHARONDAS) aut praedagogum, aut nutricem aut educatorem aut alumnum alumnamue, aut collactaneum manumittat: aut seruum procuratoris habendi gratia, aut ancillam matrimonii causa. —*

§. III.

b) *Orationis integritatem contra aliorum emendationes vindicat.*

Hisce igitur praepositis ad id accedimus, quod secundum grammatrici interpretis officium diximus, scil. vt ad integritatem textus

*) Cuius rarissimi libri nunc nouam Editionem ob ceteras utilitates, quibus ornabitur, maxime commendabilem, ex delatione Susuſimi Fratris paramus in officina Cypriana.

textus respiciat, siue illum emendet, siue receptam lectionem contra aliorum impugnationes defendat. Hoc loco posterius nobis curae cordique erit. Si qua enim vnquam lex sub incude criticorum sudauerit variasque emendationes experta sit, certe haec fuit. Nam verba: *quum ipse sit, qui ex Scto consilii causam examinat*, adeo Interpretum ingenia vexarunt, vt quisque fere pro ingenio suo emendare ea studuerit, dum corrupta esse ad vnum omnes arbitrati sunt, sed vnde et quomodo iis medendum sit inter illos non constat: eaque pugna eo atrocior fuit, quoniam ex editionibus, quas, quum integritatem lectionis respiciant, criticas ideo vocamus, nullum emendationis praesidium sumendum erat. Omnes enim quotquot exstant Pandectarum editiones quibus ius suffragii in hac re competit, seruarunt Taurellianam lectionem. Suo igitur quisque ingenio relictus sibi videbatur, indeque euenit vt eas Criticorum manus easque vicissitudines experta sit, quas nunc et enumerare et refutare nostrum desiderare videtur officium. Offenderunt autem verba: *quum ipse sit qui ex Scto consilii causam examinat* partim ideo, quia prohibitio ne minor viginti annis nisi iusta ex causa apud consilium probata manumitteret seruos, neque adeo consilii origo non Scto cuidam sed potius Legi Aeliae Sentiae debeatur, partim vero quod *consilii causa* impropria locutio iis videretur. Emendationes vero quas tentarunt Viri docti duplicis sunt generis. Vel enim ex coniectura a siglis petita emendationem desumerunt vel non.

§. IV.

α) De emendationibus eorum qui ope siglarum integritati lectionis consulerent voluerunt.

Et primus quidem omnium, a quo semper initium faciendum, summus C VIACIVS verba haec, *quum ipse sit qui ex Scto consilii causam examinat*, reiicienda esse putauit, restituique ex *sententia constitutionis*, quasi olim per siglas scriptum esset ex S. C. indeque perperam a Compilerioribus Digestorum effectum esse ait, *ro* ex Scto consilii, quum tamen siglae S. C. nihil aliud significassent quam *sententiam constitutionis* scilicet Aeliae Sentiae.

Hanc autem Cuiacii esse sententiam contra aliorum fictiones, qui Cuiacium *ex lege restituisse* perhibent liculenter ostendit HERM. NOORDKERK in *Observatt.* p. 6.

Eodem siglarum artificio FR. HOTOMANNVS *Lib. VII. Observatt. cap. vli* loco *vz* ex SCTO restauravit, ex *sententia consilii*. Quis non videt Hotomanni crisin propter maiorem facilitatem breuitatemque longe praeferendam esse Cuiacianae opinioni. Attamen nec Hotomanni nec Cuiacii ingeniofas alioquin emendationes sequi possumus. Crises enim a siglis defumtae quam maxime sunt fallaces neque prius locum iis concedere possumus nisi maxima urgente necessitate. Quum enim constet Tribonianum eiusque adiutores siglis propter prohibitionem Iustiniani numquam vsos esse, ceu satis superque indicat venerandum Exemplar, quod Florentiae adseruatur, in quo teste BRECKMANNO *Hist. Pand. Lib. II. cap. 3.* nullae obueniunt siglae, caute admodum versari debemus in restituenda legis lectione ope siglarum, dum hoc nihil aliud est, quam quod Compilatores Praeceptorum tunc aliquid humani passi fuerint, neque recte siglas intellexerint. Quare etiam recte Viri egregiae eruditionis, WIELINGIVS NOORDKERKIJS BESTIUS certas posuerunt regulas, quas videre licet apud ECKHARDIVM in *Hermeneut. Iur.* p. 40. secundum quas emendationes ope siglarum tenatae examinandae sunt. Hotomanni vero et Cuiacii crises repugnant principali harum regularum, nempe quod non certo constet hasce siglas in vsu olim fuisse idemque significasse quod interpretes contendit. Quid enim magis et improbabile est et veritati repugnat, quam siglam S. C. positam esse ad indicandam sententiam constitutionis; aut sententiam consilii. Praeterea in Cuiacii emendatione hoc adhuc aduerhitus incommodi, quod si vera haec esset, ex vno C. duplex Confectorum Digestorum finxissent verbum scilicet *consulto consilii*, eiusmodi autem ignorantiae non facile aequus rerum arbiter hos Viros accusabit: ne dicam de ceteris, quae de omnibus horum verborum emendationibus postremo loco adseram.

§. V.

β) Posterioris generis emendationes recenset quidque sibi de illis videtur adiciit.

Hi erant qui siglarum remedio verba restaurare voluerint; sequuntur deinceps interpretes posterioris generis. IAC. RAEVARDVS in libro *Protribunalium cap. 13* sese possidere ait exemplar manuscriptum in quo scriptum legeretur: *quum ipse sit qui ex se ce consilio causam examinat*, indeque haec verba ita mutat: *quum ipse sit qui ex se cum consilio causam examinat*. Sed praeterquam quod librarii, (nam non vnum fuisse BRECKMANNVS nobis persuasit) qui Codicem Pisanum, immo et ii qui alios descriperunt admodum stupidi fuerint necesse sit, quod ex se ce effecerint *SCto*, hac ratione etiam integritas Florentini aliorumque optimae notae Codicum impugnaretur propter exemplar quoddam cuius aetatem nescimus, qui contra, vt probabilis fert opinio, aut Florentinum aut alium codicem manu exaratum patrem habet. Quamuis enim nobis non ea est sententia vt cum ANT. AVGVSTINO, TAVRELLIO, BRECKNANNO et nuperrime cum GVADAGNI statui posse arbitremur, omnia Pandectarum quotquot extare exemplaria dimanasse e Pisano, illud tamen extra omne dubium positum viderur, nullum codicem manu descriptum hodie superesse qui aetatem Florentini aut luonis Carnutensis superaret. Attamen vt fieri solet, haec Raeuardi improbabilis sane crisis ansam dedit NOORDKERKIO vt in *Observatt.* p. 18. legere malit, *quum ipse sit qui ex SCto cum consilio causam examinat*, quasi scriptum esset *consilio*. Multis enim exemplis Vir egregius ostendit saepissime vocem *cum* excidisse et formulam hanc non raro in aliis etiam scriptoribus obuenire. Sed et haec non ad rider emendatio. Sit ita, praepositionem *cum* aliquando omisam esse, num inde statim sequitur et hoc loco excidisse, num in formula hac solemniter fere? Accedit quod tunc pro *consilio* positum esset *to* consilii.

§. VI.

γ) De interpretationibus sine emendatione verborum tentatis.

Fuerunt hi qui verba nostrae §. emendare tentarunt. Iam eos interpretes recensebimus qui saluis verbis orationem nostram in-

interpretati sunt. Putat autem M. AVG. CAMPANI in elegantissimo quem *de magistratibus populi Romani* scripsit libro, plerisque vti aduerti, ignoto, p. 124 verba haec solummodo in explicatione transponenda esse, ita: *sed si euenerit ut minor viginti annis consil sit, quam ipse sit, qui causam manumissionis examinat, ex SCTo non potest manumittere.* Sed quod pace tanti Viri dixerim inconcinna satis haec verborum transpositio esset, vti superflua est. Si enim verbum *SCTo* retinemus non opus est vt verba aliter ponantur; et deinde etiam Vir egregius in sua transpositione vocem *consilii* omisit, aut per aliam substitutam, alium et ab ipsa mente Vipiani diuersum elicit sensum.

§. VII.

Verba: 1) qui ex SCTo 2) CONSILII CAUSSAM examinat optimum habere sensum nullaque emendatione indigere ostendit.

Hiscæ autem omnibus mutationibus verborum tuto superfedere possumus. Verum quidem est Lege Aelia Sentia prohibitas fuisse manumissiones a minoribus viginti annis faciendas, nisi iusta et apud consilium probata causa adfuerit, attamen in eadem in quantum nobis eiusdem supersunt fragmenta non expresse Consulul mentione facta est, sed indistincte tantum praescribit, vt apud consilium causa probaretur. Vtrum vero ab initio statim Consulibus potestas competierit consilium adhibendi merito ambigo, praesertim quum Theophilus oeconomiam huius consilii describens dixit solum: *habebatur autem Romae consilium Praetore in suo tribunali sedente* — Hanc igitur Theophili descriptionem intelligo de forma antiquissima huius consilii adeo vt putem ab initio solum ex Legis Aeliae Sentiae sanctione hanc consilium habendi potestatem competiisse Praetoribus, non vero tunc temporis Consulibus, aliis plane rebus occupatis. Postea vero quum Consulul dignitas atque potestas in rebus publicis peragendis admodum diminueretur, SCTo quodam, quod ad hanc Legem accesserit, Consulibus quoque potestatem indultam esse consilium habendi, illudque manumittere volentibus praebendi. Constat enim *sententias legum* ex Interpretationibus ICtorum ex SCTis ad Leges adiici solitis, et ex Rescriptis Imperatorum ortas

ortas esse. Optime de hoc SCro id ostendit FRANC. BROEVS p. 64. vbi: atque eadem haec lex (Ael. Sent.) dicitur SCTum in l. 1. r. de off. Conf. Non quod eo tempore – Senatus leges conderet. – Nam hic constat hanc legem esse eodem modo rogatam et latam quo sub rep. libera rogari solebat – sed quod circa eius interpretationem quoddam SCTum factum est: pleraque enim interpretandarum legum caussa facta sunt. Habemus eorum multa exempla. Ita Lex Falcidia explicata et ampliata est per SCTum Plancianum referente id MODESTINO in l. 59. §. 1. ff. ad L. Falc. ita etiam SCTum Claudianum et Libonianum accessit Legi Corneliae de falsis. Neque obstat quod huius SCTi auctores tempus et nomen ignorantur. De multis enim SCTis nihil certi definire licet, quae tamen existisse nemo negabit. Ut vnum tantum proferam exemplum, VLPIANVS in l. 2. §. 2. et 3. de L. Fab. de plag. mentionem facit SCTi cuiusdam ad Legem Fabiam postea confecti, cuius vero tempus et nomen nescimus. Quae quum ita sint, neque id nobis mirum videri potest, quod nunc de SCro nunc de Lege loquantur Iuris auctores, immo quod eo progressi sint, ut id quod SCro introductum erat ex Lege venire dicerent. Res ne exemplis careat vnum tantummodo adducam. Imperatr. DIOCLETIANVS et MAXIMIANVS dum in l. 6. C. ad L. Fab. dicunt: in fuga seruum constitutum neque vendere neque donare licet; unde intelligis te in LEGEM incidisse quae super huiusmodi delicta certam poenam sisco inferendam statuit, manifesto id Legi quod VLPIANVS l. cit. §. 3. SCro tribuit, quum ait: Hoc autem SCro domini quoque continentur qui fugam seruorum vendiderunt. Quare etiam nostro in casu bene se habent verba VLPIANI ex SCro. Loquitur enim de SCro quod Legi Aeliae Sentiae accessit.

Sed et 2) verba: *consilii causam* habent optimum sensum indeque minime sunt emendenda. Consilii enim causa vel denotare potest causam voluntatis propositiue manumittere volentium ut putat IO. GVIL. HOFFMANN Egregium olim Viadrinae decus in *Meletematibus* suis ad Pand. ad Lib. I. diff. II. §. 5. vel causam in consilio tractandam, ut WIELINGIUS in *Lect. I. C. p. m. 118* vel etiam ut ego aliquid addam, consilium h. l. significare potest animum defraudandi creditores, quem expresse consilium vocat

B
la-

lateque de eò differit THEOPHILVS *Poraphr. Lip. 1. T. VI.*
 §. 3. Potest igitur triplici hac ratione explicari et consilium et
 consilii causa, attamen si dicendum quod res est magis placet
 Wielingii sententia quoniam et de hoc consilio VLPPIANVS in
pr. h. l. sermonem fecerit et ipsi Legis Aeliae Sentiae sanctioni
 magis continere videtur verbisque ibique scriptis — *nisi iusta de*
caussa apud consilium probata.

§. VIII.

c) *De ceteris difficultatibus obmotis loquitur.*

Haec erant quae de integritate textus ad illiusque conser-
 uationem dicenda fuerunt: sequitur ut et de ceteris difficultatibus
 quas Viri docti in hac legeprehendisse sibi nisi sunt dicamus.
 Primum enim antinomiam inter ipsum VLPPIANVM adesse arbi-
 trati sunt, dum in nostra §pho consulem viginti annis minorem
 apud se seruos suos manumittere non posse in *l. vero 20. §. 4. ut*
de manumiss. vind. dixerit: *consul apud se potest manumittere, etiamsi*
euenerit ut minor annis viginti sit. Si ope inscriptionis haec duo
 fragmenta ex Vlpiani Lib. 2. de Off. Conf. desumpta coniungi-
 mus atque ad sensum nostrae orationis respicimus non obscure
 intelligitur, *l. 20. cit. in paligenesia* praeposendam esse nostrae
 legi ita ut hac ratione re vera sibi Vlpianus non contradixerit
 sed id quod in *l. 20. §. cit. indistincte in l. nostra* cum restrictio-
 ne adseruit, adeo ut merito haec restrictio *si causam apud collegam*
probauerit, *legi 20. addenda sit.* Vid. IVL. PACIVM in libro
 quem inscripsit *Euantiophanon. cent. I. quae. 41. ANT. FABRVM*
in Iurisprud. Papiaria p. 272 PETR. DE GREVE in Exercitt.
ad Pandect. loca difficiliora ad h. l. et LVD. CHARONDAE notam
ad h. l.

Deinde offenderunt verba nostrae §pi finalia, *apud Colle-*
gam vero causa probata potest quasi mens VLPPIANI esset: consul
 viginti annis minor apud se quidem manumittere nequit attamen si
 causam probauerit, apud collegam potest manumittere, et sic
 repugnaret Vlpianus noster coaetuo suo PAVLLO qui in *l. 14.*
de manumiss. *Apud eum, inquit, cui par est imperium manumitte-*

re non possumus: sed Praetor apud Consulem manumittere potest. Iam vero Consules erga se inuicem et pari dignitate et pari imperio gaudebant, adeoque etiam vnus consul apud alterum manumittere non poterat. Sed salua adhuc res est. Ponas tantummodo virgulam post verbum *probata* et referas *caussa probata* ad *re apud collegam* tunc leui hac interpunctione omne diuortium inter Vlpianum et Paullum tollitur.

Tandem neque obstat quod Vlpianus in antecedentibus h. l. verbis dixerit; *sed non potest is qui apud alterum nomina edidit apud alterum manumittere*, in sequentibus autem: *consul minor XX. annis apud Collegam caussa probata, potest* scil. manumittere apud sese. Quum enim apud collegam caussam probare teneretur Consul minor XV. haec vero caussae probatio nominum editionem vt aiunt inuolueret, videri quoque posset consulem dum apud Collegam nomina edidisset, apud sese non amplius manumittere posse, quod tamen antea adseruimus. Sed si quid ego video tractatio et probatio caussae manumissionis apud Collegam non inuoluebat nominum editionem, neque etiam eum in finem Consul minor XX. annis Collegam adibat, vt auctoritatem suam praeberet ipsi manumissioni ritu per vindictam expediendae, sed tantum vt consilii copiam illi faceret i. e. t. caussam probare possit. Quod si etiam res sese ita haberet atque caussae probatio nominum editionem inuoluisset, dicendum foret, finalia verba continere exceptionem a regula in anterioribus proposita.

§. IX.

Mentem VLPIANI secundum ea quae dicta sunt in vniuersum declarat, et II. de dialectica interpretatione quaedam dicit.

Sensus igitur, vt omnia contrahamus, VLPIANI hic est. Consules quoque seruos suos manumittere possunt. Si vero Consul minor viginti annis sit, apud se manumittere non potest scil. sine praevia caussae cognitione, quum Lege Aelia Sentia cautum esset ne minor viginti annis, nisi iustam caussam apud consilium probauerit, seruos suos manumittere possit, et ex SCto ille ipse sit, qui consilium praebere caussamque manumissionum a minoribus

ribus viginti annis faciendarum examinare debeat, ne sibi imer ipsi ius dicat, Legique Aeliae Sentiae fraus inferatur. Si vero Consul minor XX. annis apud collegam causam probauerit apud sese manumittere potest. Quod posterius ideo adiiciendum est, quoniam in his verbis finalibus: *apud collegam vero causa probata potest* $\alpha\chi\eta\mu\alpha$ quoddam laet $\alpha\chi\eta\mu\alpha\delta\alpha\tau\omega\sigma$.

Quod tandem II. ad *dialecticam interpretationem* adinet de ea h. l. nihil plane dicendum erit, quum neque ex occasione neque ex tempore quo lata, neque ex ipsa antiquitatum consideratione quidquam desumi possit, ad *sententiam* huius orationis declarandam, sed omnia iam per grammaticam clara sunt atque aperta. Eatenus enim haec omnia ad *dialecticam* spectare videntur interpretationem, quoad horum ope verus orationis sensus erui atque *determinari* potest v. c. ut mens orationis aut restringenda aut extendenda sit.

Notari adhuc possunt 1) iustam manumissionis causam propter matrimonium ineundum cuius meminit *§. 5. I. quib. ex caus.* non ex Lege Aelia Sentia venire, quum tunc temporis nuptiae inter ciues et libertinas adhuc illicitae essent, sed potius ex SCto post L. Iuliam ad hac Legem Aeliam Sentiam confecto *L. 13. D. de manumiss. vind.* 2) Dispositioni Legis Aeliae Sentiae Iustinianum quodammodo derogasse *§. 7. I. quib. ex caus. manum. n. lic.* scil. ut is etiam qui septimum dicimum annum adtigisset seruos suos in testamento manumittere possit.

§. X.

Lectionum habendarum indictio.

Tandem ad vos ILLUSTRISSIMI, GENEROSISSIMI atque PRAENOBILISSIMI COMMILITONES, *Optimae Inuentus flos, atque corona, Parentum et Patriae spes,* nostra sese dirigit oratio, ad vos inquam, quibus dicatum esse volo, quidquid huius scriptiunculae est. vos humanissime inuito ad praelectiones meas iterum restaurandas, quibus si interestis vestro

stroque fauore me non indignum cenferis, VESTRIS commo-
dis vnice intentum alacriorem et attentiozem reddetis. Non
est quod multa dicam de ordine atque methodo instituenda,
quam omnibus iam notam et probatam credo. Contingit
enim et nostris temporibus vel saepissime, vt bona caussa ha-
beat malum defensore, atque ii qui tam magnifice de se
suisque rebus sentiunt atque gloriantur peccent grauitat
que turpiter, quique semper Cuiacios Noodtios, Contios, Ruf-
sardos, Alteserras etc. in ore habere solent, saepe nil forte
praeter nomen de illis aut audiuerunt aut legerunt. Deresta-
bimur semper quidquid fucatae ostentationis notam prae se
ferre possit. Quorum etiam ii pertinent, qui omne punctum
addiscendae Iurisprudentiae in arbitrario ordine ponunt, ad ipsa
vero Sacrae Themidos penetralia duce rigorosioris methodi
non adscendunt, sed semper in eius atrio conspiciuntur. Non
verbis sed re illud adsequi tentabimus, quod in prouerbio
est: *praesta te virum.*

Instituam vero sequentes lectiones:

- 1) hor. VIII-VIII. explicabo *Ius naturae* ad ACHEN-
WALLII *Compendium*, adhibitis quinque illis plagu-
lis, a *Fratre* conscriptis, quae prostant in *Officina*
Curtiana.
- 2) hor. VIII-X. diebus *Mercurii* et *Saturni Encyclopa-*
diam Iuris vniuersi tradam praeunte *Illustr. SCHOT-*
TIO.
- 3) hor. X-XI. et II-III. *Pandectarum* doctrinam explicabo
ad ductum *Ludouiciani* compendii.
- 4) hor. XI-XII. *Institutiones Iuris Civilis* docebo ex libro
Fratri, qui prodit 1764. in officina *Curtiana.*

4) hor.

5) hor. I-II. aut III-V. *Historiam Iuris vniversi* enarrabo ad filum Ill. de SELCHOW libelli, qui inscribitur: Geschichte der in Teutschland geltenden fremden und einheimischen Gesetze.

Si qui etiam sint, qui aut lectiones *Antiquitatum* aut sic dictas *Examinatorias* desiderabunt, me quoque habebunt paratissimum atque fidum Doctorem. Hisce vero omnibus et summa dexteritate, si qua polleo, et ea qua decet diligentia nauabo operam, omnesque intra hoc semestris spatium ad finem perducam. Caeterum valete resque VESTRAS feliciter agite. Dab. Hal. die xx. Octobr. MDCCLXXII.

ULB Halle

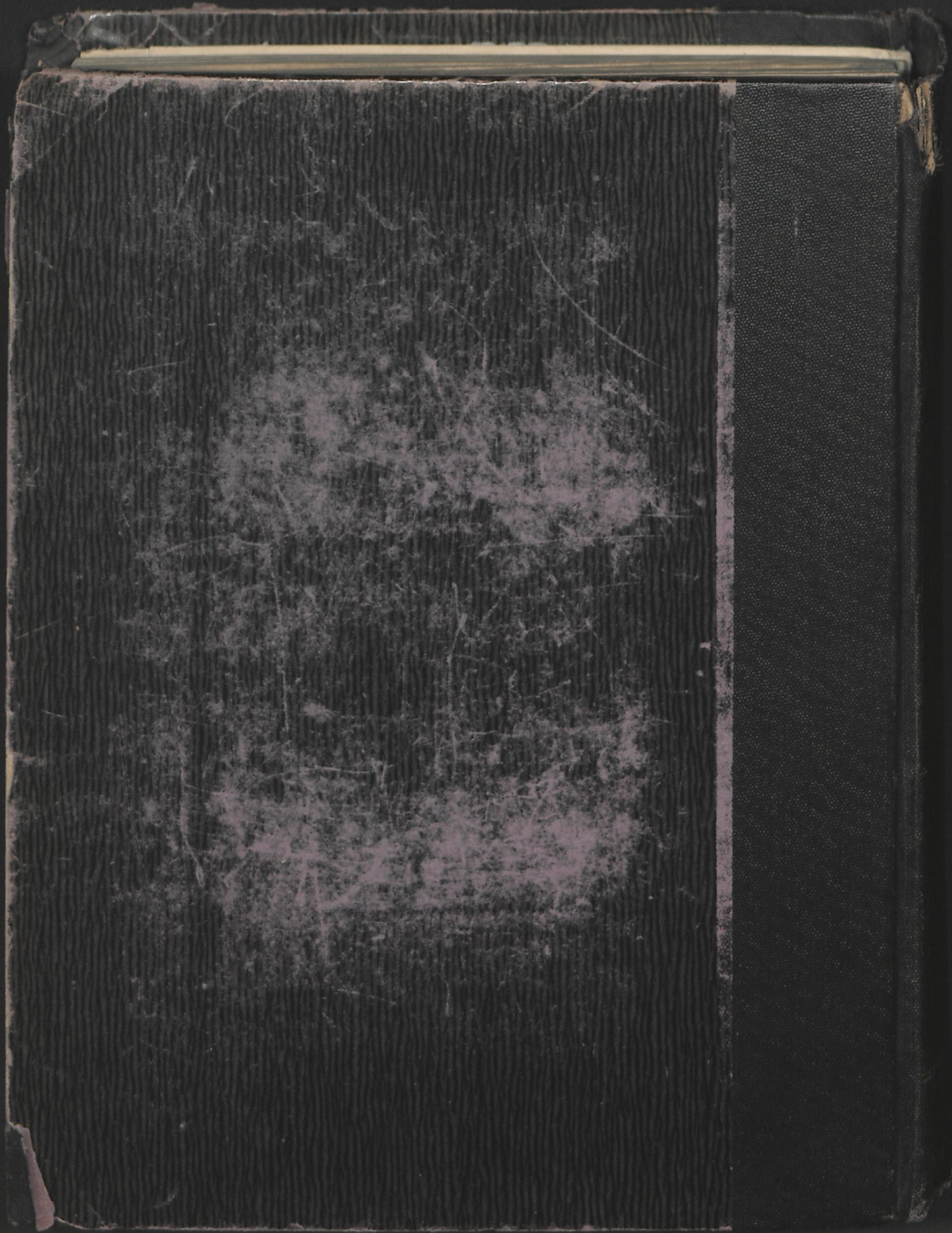
3

002 169 592

sb

B.I.G.

Farbkarte #13

1972 13
10^a
LII.

AD
L. vn. S. vlt. II. de Off. Conf.
QVAEDAM COMMENTATVR
SIMVLQVE
LECTIONES SVAS
PER
SEMESTRE HIBERNVM HABENDAS
INDICIT
LVDOVICVS GODOFREDVS MADIHN
IVRIVM DOCTOR.

HALAE
STANNO HENDELIANO.

